

Юрченко Л.І., д-р. філос. наук, проф.

УПРАВЛІННЯ ВПЛИВОМ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В КОНТЕКСТІ ВТІЛЕННЯ ЗАДАЧ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Соціально-економічний розвиток суспільства, його безпека в значній мірі визначаються екологічною складовою навколишнього середовища. З'являється необхідність екологізації бізнесу, подальшого вирішення наукових і практичних завдань з його екологічної безпеки – від розробки теоретичних принципів на глобальному і локальному рівнях до конкретних механізмів їх реалізації. Постає проблема визначення ключових напрямів і стратегії підтримки природоохоронного господарювання і формування перспективної інфраструктури економіко-екологічної взаємодії.

Дослідження застосування різних інструментів для створення системи екологічної безпеки бізнесу активно проводяться сучасними вченими економістами і екологами. Зокрема досліджуються можливості екологізації інвестицій у виробничій діяльності, розглядаються механізми удосконалення системи екологічного оподаткування, які мають еколого-економічний вплив на діяльність суб'єктів господарської діяльності щодо зниження негативного впливу на навколишнє природне середовище, обґрунтовуються методологічні підходи екологічного менеджменту, як системи заходів досягнення збалансованого розвитку навколишнього середовища і застосування екологічного маркетингу для вирішення завдань раціонального природокористування.

Реальний соціально-економічний розвиток взагалі, і бізнесу зокрема, виявив одну з найістотніших суперечностей, яка значною мірою виражає суть екологічної проблеми, це суперечність між необхідністю подальшого нарощування потужностей господарських об'єктів і компенсаційними можливостями біосфери. Проблема екологічної безпеки бізнесу куммулюється в питанні: чи можна уникнути катастрофи, не знижуючи, а навпаки, прискорюючи розвиток продуктивних сил і в той же час зберегти біосферу. Цілком зрозуміло, що співіснування цих двох тенденцій передбачає і наявність обмежень для їх загального розвитку, пошук компромісних рішень, оскільки перекіс в один бік породжує негативні наслідки.

Найбільш дієвими і ефективними важелями в системі екобезпеки поза сумнівом виступають економічні механізми природокористування. Включення в структуру ціни природоохоронної складової має на меті виправити вади бізнесу, пов'язані з неповним відображенням певних витрат і вигод щодо забруднення навколишнього середовища і контролю за ним. Виконання головного принципу екологічного ведення бізнесу – “платить той, хто забруднює”, – може не тільки підвищити цінність, поліпшити або підтримати якість навколишнього середовища, але і сприяти скороченню виробництва товарів, від реалізації яких і поступають ці платежі. В цих умовах повинен діяти принцип невідворотності покарання, причому розмір штрафів повинен набагато перевищувати вартість пошкоджених об'єктів природного довкілля. Штрафи відображають конфліктну ситуацію між охороною природи і розвитком сектору бізнесу. Перехід від штрафів до позитивних форм економічного стимулювання у вигляді податкових пільг, продаж ліцензій і квот означає формування нової еколого-економічної ситуації, в якій екологічні вимоги входять в загальну систему цінностей. Якщо розміри платежів за використання природних ресурсів визначатимуться не тільки їх дефіцитністю, але і ступенем екологічного ризику, то можуть виникати додаткові екологічні стимули для переходу на екологічно безпечніші ресурси, нетрадиційні енергоносії. Вимоги підтримки здорового навколишнього середовища не обов'язково означають згортання господарювання. Насамперед вони стимулюють розвитку нових

ресурсозберігаючих технологій і ідей. Екологічна і техногенна безпека зумовлює поєднання таких рішень, які технічно реалізовані, економічно можливі, соціально бажані і екологічно виважені. Слід зазначити, що абсолютно всі тенденції погіршення екологічної ситуації в світі властиві також і природному навколишньому середовищу України. Разом з тим регіони України достатньо істотно впливають на посилення негативних глобальних тенденцій, оскільки тут ресурсо- і енергоспоживання на одиницю валового національного продукту значно вищі, ніж в країнах Західної Європи, США і Японії.

У наукових колах вже давно ведеться обговорення стратегічного завдання – зміни вектора економічного розвитку і підприємницької діяльності в екологічному напрямі. Йде мова про ухвалення без зволікання цілого комплексу нових державних і міждержавних економічних орієнтирів, які сприятимуть створенню екологічної і техногенної безпеки. Такими можуть бути наступні заходи: – включення норм захисту навколишнього середовища в міжнародні договори і угоди, зокрема торгіві (наприклад норм екологічної відповідальності); – вимога збереження навколишнього середовища має входити в число критеріїв, які використовуються міжнародними фінансовими інститутами в ході розгляду грантів із фондів розвитку; – впровадження принципу “обміну боргів на екологію” з метою заохочення екологічної діяльності; – відмова від фінансових заохочень екологоруйнівної діяльності, насамперед від тих інвестицій, які підтримують екологічно регресну економіку; – збереження і ефективно застосування сировини і матеріалів, реформа стандартів утилізації; – повна достовірність інформації про екологічний вплив бізнесу, впровадження так званих “зелених” етикеток і ін.

Названі аспекти вирішення екологічної безпеки бізнесу на перший погляд здаються утопічними, але вони мають бути встановлені хоч би як орієнтири, можливо в сучасних національно-політичних умовах поки що не завжди досяжні.